

Posudek vedoucí práce na bakalářskou práci Nely Bendové Vokalizace papouška šedého na videoprojekci predátora

Předkládaná práce prezentuje výsledky série experimentů s papoušky šedými, kdy byli vystaveni videoprojekci predátora – dravce, za účelem záznamu jejich poplašného volání. Autorka na těchto pokusech pracovala delší dobu velmi samostatně a prokázala své praktické schopnosti. Nejen, že je velmi zručnou ošetrovatelkou papoušků, ale sama sestavila či si zařídila veškeré pomůcky pro experiment, včetně podnětových i kontrolních videosekvencí, které sama vytvořila z vlastních nahrávek dravců či stáhnutých video i audiozáznamů, a včetně testovacího boxu, který sama vyrobila. Experimenty pečlivě připravila, pořídila záznamy a samostatně vyhodnotila. Potud jsem byla s její prací zcela spokojena a dovoluji si tvrdit, že by to málo kdo jiný zvládl.

Avšak každý vynikáme v něčem a v něčem ne a slabinou autorky této práce je akademické psaní. Tato slabina byla evidentně podpořena nedostatkem času, který si autorka nechala na dokončení práce. Nejprve je třeba uvést, že text je velmi slabý po stránce formální, od gramatiky, přes stylistiku, po věcné chyby (str. 68 mláděcí zvuky jsou patrně od Jariny a Kaimy, ne Juruby), úpravu či členění (např. na str. 9 v kapitole 2.2 Varovná volání následuje podkapitola, která se rovněž jmenuje Varovná volání. Jistě by bylo možné zvolit lepší název a celou kapitolu rozčlenit na lépe pojmenované celky. Dále např. kapitola 5.1.2 by se měla asi jmenovat jinak než Videonahrávky, např. behaviorální analýza, aby se název odlišil od prezentovaných stimulů, což byla také videa.). Obsahovou stránkou se budu zabývat podrobněji, celkově však lze říci, že jednotlivé oddíly teoretické i praktické části jsou smysluplné a obsahují řadu důležitých informací a závěrů. Vyskytuje se zde ale řada chyb, nedodělků a nepřesností, které celou užitečnost této publikace zpochybňují. Byla bych proto ráda, kdy se alespoň během obhajoby uvedly některé věci na pravou míru.

K teoretické části:

Teoretická část začíná celkem obsahově přiměřeným představením studovaného druhu papoušek žako. Následující kapitola vhodně uvádí do problematiky poplašného volání – vysvětluje jeho hlavní funkci jako antipredační strategie. V dalších oddílech o poplašném volání chybí shrnutí nebo hodnocení, pokud např. autorka rozebírá studie, které docházejí k různým závěrům. Konkrétně na str. 10 chybí také shrnutí ontogeneze poplašného volání neboli problematiky nature/nurture. Nesprávně je do této kapitoly zařazen popis studie zabývající se potravním, nikoli poplašným voláním. Kapitola o strachu je sice relevantní, ale její místo v práci není dobře obhájeno. Autorka má chvályhodnou snahu odlišit strach od úzkosti a fobií, ale definice by měly být přesnější a výstižnější a zcela chybí jejich vztahení k situaci rizika predace, kvůli které autorka, doufám, strach zpracovávala. Další chybou je, že následně autorka tyto pojmy libovolně zaměňuje, respektive pracuje s nimi, jako by byly volně zaměnitelné, viz poslední odstavec kapitoly 2.3 „Pokusím se ukázat, jaký podíl na *strachu* má u člověka pravděpodobně vrozená složka vs. složka naučená. Vrozenost této emoce můžeme doložit právě na *fobiích* o kterých bude kapitola následující. U některých podnětů je nástup *úzkosti* rychlejší než u jiných (Marks a Nesse, 1994). Intuitivní archaický *strach* z hadů, který nám spouští *úzkost* rychleji než ostatní hrozby (například automobily) má evoluční původ.“ Proč by ale vrozenost fobií měla vypovídat o vrozenosti strachu? I v následující kapitole je pak směřováno evoluční vysvětlení strachu a úzkosti. Má tedy odlišení strachu a úzkosti nějaký význam v autorčině práci? Autorka opírá své závěry o evolučně psychologické studie strachu, ale úvod do evoluční problematiky zde působí velmi zkratkovitě. Operuje s pojmy jako modularita, adaptivní funkce, ale nedostatečně je vysvětluje. Lépe by mělo být také vysvětleno, proč bychom se měli dle této teorie bát spíše archaických hrozeb než těch dnešních. A zpět k aplikaci této teorie na téma autorčiny práce: Co existence archaických hrozeb znamená pro východiska autorčina experimentu?

Kapitola 2.3.4 začíná popisováním experimentů, na kterých je možno ukázat, zda, případně u jakých druhů, je strach z predátorů vrozený nebo získaný. Autorka však místo shrnutí těchto studií a relevantního závěru kapitolu nechává vyznít do ztracena, a ukončuje příklady naučeného strachu u člověka, které nemají ani logiku v dané části textu, ani nejsou opřeny o literaturu. Škoda, že například ze strachových reakcí nebyl odvozen etogram pro experiment. Zda byl z literárních dokladů o vrozenosti strachu odvozen předpoklad rozdílu mezi papoušky z odchytu a papoušky, kteří žili celý život v lidském prostředí bez zkušenosti s dravci, si můžeme pouze domýšlet.

Oddíl věnovaný rozpoznávání videa ptáky je obsahově nevyrovnaný – autorka se věnuje pouze problematice barvy a opomíjí zcela ostatní problémy s obrazem. Na druhou stranu to odráží zaměření současné vědy na barvové vnímání ptáků. Kapitola shrnutí pak obsahuje nepodložené závěry, které jako by doplňovaly to, co autorka předtím opomenula, případně nenašla v literatuře. Nelogické je také členění, kdy jsou „experimenty s použitím videoprojekce“ prezentovány až po „shrnutí“, ve kterém se autorka snaží dojít k závěru, jestli videoprojekce může nahradit reálný stimul. Části věnující se experimentům s videoprojekcí by prospěla větší stručnost a zacílenost na ty aspekty uvedených experimentů, které jsou podstatné pro téma bakalářské práce. Výsledky prezentovaných studií na různých živočišných druzích, velmi rozdílných než jsou papoušci, by bylo potřeba kriticky zhodnotit a diskutovat, zda je možné to samé očekávat u žáků, případně proč.

Praktická část:

Hypotézy jsou jasné, ač nepříliš odvozené z předcházejícího textu nebo vysvětlené. Popis subjektů, experimentálního boxu a videoprojekcí je zcela v pořádku. Chybičky začínají se vzrůstající složitostí při popisu experimentální procedury. Logika prezentace stimulů zde není dostatečně popsána, což je podstatné opomenutí. Je třeba zaprvé doplnit tabulku, ve které bude jasné přiřazení papoušků k jednotlivým písmenům v Tab. 1 (v jednotlivých kolech), abychom věděli, kterým papouškům byly prezentovány jaké stimuly v jakém pořadí. Předpokládám, že popisky: první den experimentu/druhý den experimentu/třetí den experimentu jsou chybné a místo toho mělo být uvedeno: první prezentovaný podnět/druhý prezentovaný podnět/třetí prezentovaný podnět, protože všechny 3 podněty byly prezentovány během jednoho testovacího dne (hned za sebou). To je rovněž třeba vyjasnit. Proč byli v jednom testovacím dni testováni pouze papoušci jedné skupiny a ne všichni? Byla habituace prováděna pouze v prvním kole nebo ve všech? Dále by mělo být vysvětleno, proč je potřeba, aby papoušci vystřídali na prvním prezentovaném místě různá podnětová videa. Z výsledků nestandardizovaného pozorování také vyplývá změna metodiky v průběhu testování (snad v průběhu habituace? - uzavření boxu), která ale není v metodice popsána. V které fázi toto proběhlo a kterých papoušků se změna týkala? Mohlo to ovlivnit výsledky?

Autorka uvádí (str. 37), že hodnotila behaviorální reakce papoušků před a po umístění do boxu. Ve výsledcích to ale nevidíme. Proběhlo nějaké takové hodnocení? Autorka by měla vysvětlit, co myslí „přímým pozorováním videonahrávek“ (str. 47). Domnívám se, že z hlediska sledování videa bylo toto pozorování stejně přímé jako v případě analýzy pomocí Interactu, rozdíl je ale ve způsobu záznamu sledovaného chování, který by měl být v obou případech důkladně popsán, jako součást metodiky. Postup pozorování z metodického hlediska ale chybí. Dále předpokládám, že uvedený etogram má představovat již upravenou verzi. Patří tam ale skutečně i projevy, které v boxu nemohly být prováděny (např. kolečka v kleci)? Mělo by být také uvedeno, že kompozity (předpokládám) zahrnují pouze relevantní behaviorální prvky, které se v záznamu skutečně vyskytly (např. „cuknutí/ucouvnutí“ by patrně také spadalo do strachu, ale patrně se nevyskytovalo).

Co se týče výsledků, jsou poměrně nedotažené. Prezentace zachycených zvuků vypadá názorně, ale mám obavu, že není úplná. V dalších částech se dozvídáme o cvakání Titilaya, Durosima, které zde uvedeno není. U popisku obr. 8 je navíc zřejmě špatný papoušek. Dále vznikají nejasnosti ve

výsledkové části. V tabulce 3 není zcela jasné, které behaviorální projevy zde byly analyzovány. Nejmenují se totiž stejně jako v etogramu (např. přední část). Mělo by být také vysvětleno, proč jsou uvedeny jen tyto prvky a ne např. všechny sledované prvky (tj. celý etogram) – je to uvedeno až u grafů, tj. předpokládám, že i zde bylo důležité minimum 5 výskytů. Dále je pravděpodobně chybně uvedeno, že druhý sloupec je vždy v sekundách, ač někdy jde o frekvenci. Grafy měly být uvedeny pouze jako ilustrace k tabulce 3 a interpretovány současně s ní, tedy s výsledky Wilcoxonova testu, který rozhoduje o povaze dat, tedy „podává výsledky“. Interpretovat samotné grafy je nadbytečné a matoucí. Výstup nestandardizovaného pozorování je velmi důležitý, čtení celých poznámek je ale poměrně zdlouhavé a autorka mohla tento materiál dále zpracovat a uvést pouze shrnutí podložené příklady, spolu s interpretacemi, které často chybí. Ve shrnutí výsledků vokalizace pak chybí zamyšlení nad tím, kteří papoušci vrčeli. Chybí interpretace cvakání. Vůbec pak není jasné, na základě čeho autorka došla k závěru, že mezi divokými a domácími papoušky není rozdíl, protože vokalizaci divokých oproti odchovaným papouškům v diskuzi neporovnává. To samé platí pro rozdíl mezi divokými a domácími papoušky v behaviorální reakci.

Diskuze pak sleduje podobný trend, kdy navazuje na nedotažené výsledky, zákonitě tak ani interpretace není dotažená.

S přihlédnutím ke zmíněné vysoké kvalitě provedení experimentu, ale četným nedostatkům jeho sepsání, navrhuji známku velmi dobře.

Jitka Lindová